

Oostende vervroegt zijn dageraad

Ons lid en medewerker Piet Daman behandelde het onderwerp in zijn eindwerk van de Gidsencursus 1996-1997, georganiseerd door Lange Nelle en Toerisme Vlaanderen. Onder zijn poëtische titel "Oostende vervroegt zijn dageraad" (uitbreiding naar het oosten toe), publiceren we deze scriptie in "schijfjes". De titels der hoofdstukken zijn sprekend en geschikt als vervolgverhaal:

1. Van vissersgehucht op het oosteinde van "de Reep" tot stad ... in zee (12e-14e eeuw)
  2. Een "nieuwe stad" vervroegt zijn dageraad (15e eeuw - 1576)
  3. Fortificaties, de "Doorsteek" en andere inundaties rond een ... zee-stad (1576 - 17e eeuw)
  4. Van kapersnest tot bloeiende handelshaven onder de Oostenrijkers en de 2e nieuwe stad (18e eeuw)
  5. Frans-Hollands intermezzo (1792-1815)
  6. Koninklijke residentie, grootse havenwerken, "La Reine des Plages" ... la belle époque (1834-1913)
  7. 20e eeuw: veel plannen en ... terug gewoon een "Stad aan zee" ... tot ver in 't land
- Maar, klassiek, beginnen we in dit nummer met... een INLEIDING.

INLEIDING

140 jaar geleden was Oostende nog een kleine vestingstad met een zeer beperkt grondgebied, nog steeds het gevolg van het Beleg van begin 17e eeuw... maar dat weten we ondertussen reeds.

Maar niet alleen sedert 1865, ook ervoor breidde Oostende uit, voornamelijk zuidoost, en dit vanaf einde 14e eeuw.

In het begin wordt meer en meer veilig woongebied beoogd; later, na het ontstaan van de Geule, zullen vooral de haveninstallaties een uitbreiding van het grondgebied vereisen.

Einde 19e eeuw zijn het sociaal-economische redenen o.m. het toerisme, die meer woonzones noodzakelijk maken. En dit evolueert nog steeds. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) 1997, bepaalt o.m. dat de regionaalstedelijke gebieden (RSG) moeten afgebakend worden.

Oostende is zo'n RSG. Dat omvat meer dan het stadsgebied, o.m. een groot deel van Bredene (tot aan de Oudlandpolders, t.t.z. de oude Dorpskom inbegrepen).

Kop van 't Sas tussen Prinses Elisabethlaan en Noordede (o.m. ex-EBES) wordt omgezet in stedelijke woonzone. Het ex-Militair Hospitaal krijgt een reconverse tot woongebied. Zelfs het Godtschalktehuis werd uitgebreid met twee zijvleugels (in de stijl van dit beschermd gebouw). De vergrijzing!

De (nieuwe) Vuurtorenwijk (Opex) is bijna volgebouwd van Spuikom tot Taboralaan. De Oosteroever, eerst ingekleurd als Stedelijk Ontwikkelingsgebied, diende wel enkele wijzigingen te ondergaan, o.m. opdat de sites Halve

Maan en Hundius en de zone rond het z.g. 'Frimoutcentrum' de realisatie zou krijgen die men voorzien had, en om een aantal bedrijven rechtszekerheid te bieden (een leuk appartamentje aan een Marina i.p.v. visserijgebonden bedrijven was wel aantrekkelijk).

De evolutie van het 'Stedelijk Gebied Oostende' is reeds lang geleden gestart.

De actuele gemeentegrens in het oosten is reeds overschreden met het RSG (en wie weet, waar eindigt dat ?). Tijd om het eens terug door te nemen.

1. VAN VISSERSGEHUUCHT OP HET OOSTEINDE VAN "DE REEP" TOT STAD... IN ZEE.

Over het ontstaan van Oostende is weinig geweten. De initiële nederzetting lag op het oostelijk uiteinde van een langwerpig verlandend "schorre" eiland Testerep (=westelijke reep), gescheiden naar het "vaster"-land, door een kreek die van de IJzermonding in noord-oostelijke richting liep en uitmondde in zee, ongeveer ter hoogte van de actuele havengeul.

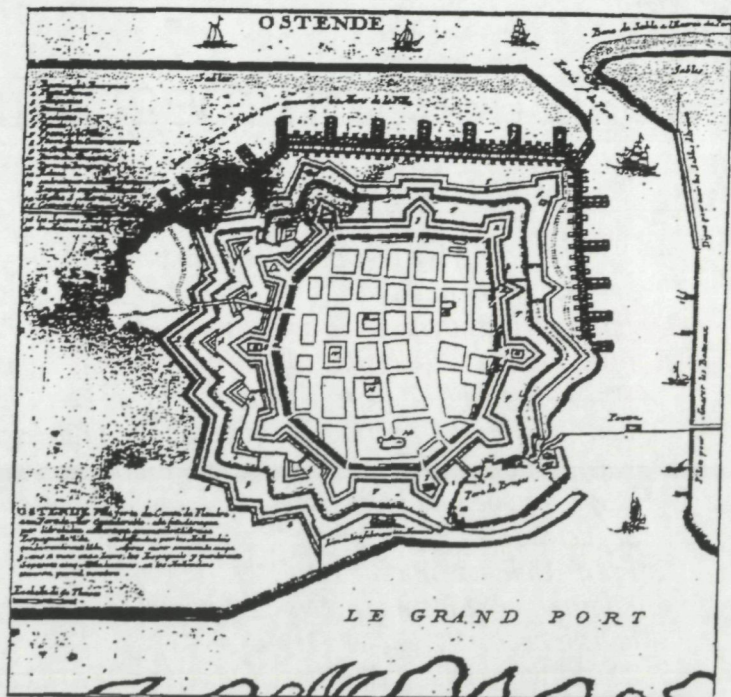
Vermoedelijk trokken vissers van de parochie O.L.V. Ter Streep naar een betere plaats om met hun sloepen te schuilen voor het beoefenen van de strand- en kustvisserij, en hun hutten te bouwen tussen de duinen van de gordel ontstaan einde 11de eeuw. In het westen waren reeds nederzettingen, langs de andere kant kwam de zon op en van daaruit waaiden geen stormwinden! Zij lieten de Mariakerkenars verder schapen hoeden en "boeren".

Het "maritieme" verlegde zich naar het oosten. Dit gebeurde wellicht begin 13de eeuw. Volgens de 16de-eeuwse historicus Jacobus Meyerus zou na 1071 Graaf Robrecht de Fries te "Oostende" een "kerk" hebben laten bouwen, toegewijd aan de H. Petrus. Dit is weinig geloofwaardig. In de twee daarop volgende eeuwen is er geen enkele vermelding in archieven. De kustzones, waaronder Ter Streep (behalve het "Oudland") waren nog in "ver"-vorming door de stormvloed van de 11de eeuw (zg. Duinkerke transgressie III). Vanaf begin 12de eeuw worden er op en rond Testerep door de abdijen schorrenweiden uitgebaat voor schapenteelt, zoals elders bereikbaar via verhoogde wegen vanuit de Zandstreek (later eerste 'Zijdeling'-dijken). De eerste sporen van bewoning op Ter Streep (geschreven archief) en de vroegste archeologische vondsten in gekende bewoningskernen (Raversijde/Mariakerke) dateren van eind 12de eeuw. In 1171 was er een kapel gewijd aan O.L.V. (Sanctae Maria Capelle). Een document uit 1548 herinnert eraan dat de oude kerk van Oostende een jaarlijkse rente van 20 schellingen moest betalen aan die van Mariakerke sinds de parochies gesplitst waren: 'mitsgaders dat de kerke van Oostende ghestelt ende gemaakt was, in verleden tijden in de prochije van Ste. Mariakercke...".

Uit latere afbeeldingen (16de eeuw) blijkt dat het dorp vóór de actuele zeedijk lag, met als zuidergrens ongeveer de Van Iseghemlaan, ten oosten ongeveer het zeeliedenmonument, ten westen het kursaal. Het dorp, de gronden en de waterhuishouding errond vallen onder de jurisdictie van het Brugse Vrije en 't Woutermans-ambacht.

De visserij is blijkbaar renderend, de graven hebben geld nodig en de kustverdediging kan best een gestructureerde woonkern gebruiken die daarbij haar eigen belangen verdedigt.

Omstreeks 1265 of vroeger krijgt Oostende stadsrechten. In aktes van 1266 wordt reeds van de 'Stede van Oosthende' (zoals voordien vastgelegd) gesproken. Eén ervan (aangepast in 1270) bevat een overeenkomst tussen de Gravin Margaretha van Constantinopel en Ridder Woutermans van Gent (beheerder van het Ambacht) tot geldelijke compensatie voor het verlies dat deze geleden heeft door het tot stad verheffen van Oostende. Het wordt bevestigd door een akte gedateerd op 28 juni 1267, waarin de gravin bepaalt dat de stad aan een reeks verplichtingen zal voldoen (vnl. belastingen en boeten), en enkele voorwaarden stelt zoals het

Oostende op het einde van de XVIIde eeuw

zich uitbreiden en verstevigen, dat er een markt komt en een raadhuis voor schepensbank en verkoophalle wordt gebouwd.

In 1285 wordt een overeenkomst gesloten tussen het Vrije van Brugge, het Woutermans-ambacht en de stad Oostende om de waterwegen eromheen bevaarbaar te maken, en in verbinding met het binnenland 'opdat er scipvaart wesen mochte om me profijt van de land ende van der port (=stad) van Oosthende', en verder een afwateringskanaal naar zee. De contouren van de later uitgebreide stad zullen hierbij min of meer vastgelegd worden.

Door de zeestromingen langs de kust wordt de kustlijn stilaan rechtgetrokken (het 'regularisatieverschijnsel'). Vooruitspringende gedeelten worden fel aangevreten.

De meestal weinig begroeide duinen verplaatsen zich landinwaarts. Landbouwgronden worden onder tolmzand bedolven. In de 14de eeuw gaan zodoende nederzettingen langs de kust verloren. Men is verplicht zeedijken aan te leggen en de duinen te verstevigen. Kerken worden meer landinwaarts herbouwd. Ook de Streep heeft het erg te verduren en wordt geregeld overstroomd, waarbij in Mariakerke en Oostende de kerken worden beschadigd en vele huizen verloren gaan.

Op de beruchte storm van St.-Vincentius-dag 22 januari 1394 verliest Oostende weer een groot deel van haar grondgebied. Een deel van de bevolking moet de stad (of wat ervan overblijft) verlaten en gaat zich vestigen ten zuidoosten van de dijk die door het Brugse Vrije opgeworpen was in 1390.

(Wordt vervolgd)